

Ivan Mrak:

ROBESPIERRE

HIMNIČNA TRAGEDIJA V ENEM DEJANJU
(TROJE STOPNJEVANJ) IN EPILOG

O se b e :

ROBESPIERRE	}	poslanci skrajneži člani konventa
SAINT JUST		
COUTHON		
LEBAS		
FOUCHÉ		
DAVID		
LAURENT		
BARRÈRE	}	poslanci zmerneži člani konventa
TALLIEN		
LECOINTRE		
PANIS		
LANOI		
SIEYES	}	rojalistični člani konventa pod krinko sredinstva
prvi poslanec		
drugi poslanec		
HANRIOT	—	ljudski general, vojaški poveljnik Pariza
MERDA	—	narednik republikanske vojske
prvi vojak		
drugi vojak		
THÉRÈSE CABARUS		
Maščevalka		
Ljudstvo, vojaki, poslanci, gospodje, dame		

ENO DEJANJE

I. stopnjevanje

(Tallien plane razburjeno iz sejne dvorane konventa, za njim na videz malomarno Barrère. Slišati je medlo ploskanje.)

TALLIEN: Ne morem zdržati. Že spet govori. Celo ploskajo mu vmes. Kje je tisti, ki se mu bo zoperstavil?

BARRÈRE: Strezni se, stari.

TALLIEN: Mar ti, koliko trpim. Tole pismo je napisala danes. Pomisli, v tem povaljanem, zamazanem, raztrganem kosu papirja tli še njen dih. Še upam; vendar strupa sem si kupil. A on tam notri; melje in melje! Kaj iz tega hudičevega mlina ni vrat?

BARRÈRE: Menda ne znaš drugega, kot vzdihovati in se pridušati.

TALLIEN: Pa še njene besede povrh, njen trpki posmeh. Življenja se okleplje oberoč. Če premine to telo...

BARRÈRE: Lej, lej...

TALLIEN: Če bi ti ž njo eno samo noč prespal!

Kako se te oklene, na kakšne načine se ti skuša prikupiti! Ni, da bi se razpovedoval.

BARRÈRE: Z ljubo v naročju presladka smrt.

TALLIEN: Ti jih kar vžigaj...

BARRÈRE: No, no.

TALLIEN: Kurja polt me obliva; s kolikšno ihto je začrkala teh nekaj besed: »Jutri bom odgna na pred revolucijski tribunal. Umiram v brezupju, da pripadam strahopetcu in šlevi, kakršen si ti!«

BARRÈRE: Zlato je tihotapila, pred Robespierrovimi sodniki je ne reši živ krst. Kaj ti je ljubše; dihati, morebiti z dihanjem jenjati?

TALLIEN: Jaz?

BARRÈRE: Kar prisluhni. Krepostni žene hrušč kot malokdaj. Menda ti gre za kožo kot nikomur med nami. Tudi Nepodkupljivi te ima venomer na jeziku in očeh. Kaj pa se vlačiš po Parizu kot bolan pes. Če to ni samomorilni nagib? Če boš še kaj prida glavo povešal, za crknjeno izdajalko solze pretakal...

TALLIEN: Tako ti, o božanstveni Therese...

BARRÈRE: Stori, kar hočeš, šafotu se ne izmakneš.

TALLIEN: Mar ti muk, ki jih prestajam...

BARRÈRE: Če ga mahoma ne zrušimo, nas bo vse zapovrstjo podavil. Je že tako zavzet za svoj bodoči paradiž, da s čiščenjem zlepa ne bo jenjal.

TALLIEN: Toda njo čaka jutri šafot!

(David vstopi)

BARRÈRE: David!

(Peha Talliena v zbornico)

BARRÈRE: Potemtakem moramo danes ž njim obračunati.

(Tallien odide)

(Davidu): Si pripravljen s Krepostnim umreti?

DAVID: V smrt?

BARRÈRE: Se nisi maločas naglas pridušil?

DAVID: Čudovit črtež sem zamislil. Kako dviga Sokrates čašo strupa k ustom. Naš dobri prijatelj je tako presunljivo govoril.

BARRÈRE: Prav. Pa ti?

DAVID: Ne me zadrževati. Kaj vse bom zamudil...

BARRÈRE: Fant...

DAVID: Kaj se godi s teboj? Malo prej, na domu Krepostnega, ko nam je svoj govor bral, si bil docela izpremenjen. V prstih se ti je očitvalo, kako drhtiš.

BARRÈRE: Torej izprezi za čas...

DAVID: Ne razumem.

BARRÈRE: Ti imaš svojo pot.

DAVID: Mi ne verjameš?

BARRÈRE: Se ti tako mudi glavo izgubiti?

DAVID: Tako čudni ste, vseprek.

BARRÈRE: Je bil Danton kupljiv? Mili Desmou-lins da je bil svinjar? Pa kaj bi ti jih našteval...

(Sieyes vstopi iz zbornice)

DAVID: Ob dobro voljo si me pripravil...

BARRÈRE: Kadar pogineš, naj te požene pod rušo drug, zate važnejši klic. Zdaj pa...

(David odide)

BARRÈRE: (Sieyesu) Se boste pridružili nam? Ti-rana moramo še danes onemogočiti.

SIEYES: Svoj čas nas je Robespierre vaši ihti iz-trgal. Skrajneži ste nas trumoma gonili na šafot.

FOUCHÉ (plane iz zbornice): Vnovič mi je za-grozil.

BARRÈRE: Se je obme spotaknil!

FOUCHÉ: Sicer je bolj na splošno namigoval.

BARRÈRE: Zaustavimo že ta hudičev stroj.

SIEYES: Ni bil občan Fouché eden prvih, ki ga je v tek pogнал?

FOUCHÉ: Grešil sem, a se včas iztreznil. A on, kolikor več izteče krvi, tolikanj bolj je po novi zahteven. Ljudstva, kdaj že nima za seboj. Vsi smo se že prenasitili teh mesarjenj.

SIEYES: Bogve, kdo pride za njim? On je vsekakor državo uredil. Najvišje Bitje priznal...

(Iz zbornice se zasliši močno ploskanje. Saint Just, za njim dvoje pristašev Sieyesa)

SAINT JUST: (Fouchéju in Barrèru) Občani, moj-ster svojega govora še zdaleč ni končal. Kakšen gromovit odziv pri poslancih. Glav, ki se majó, ni da bi jih štel.

FOUCHÉ: Občan, izražaš se v slogu prihodnjih saturnalij...

SAINT JUST: Bodisi živeti, bodisi umreti, to za pravšnjega revolucionarja ni vprašaj.

FOUCHÉ: Ljubše mi je biti živ razcapanec, kot obglavljenec, ki se je s svilo šemil.

SAINT JUST: Stvar okusa, občan komisar. Govo-re, da si zadnje dni karseda prizadevaš. Kajpak tudi Barrère ne drži križemrok.

BARRÈRE: Jaz?

FOUCHÉ: Za republiko garati menda ni greh?

SAINT JUST: Še danes se bo odločilo, kdo od nas je nenadomestljiv.

FOUCHÉ: Kogar lahko s sposobnejšim zamenja-mo, naj gre ter položi svojo glavo pod nož.

SAINT JUST: Zabavna misel, občan komisar. Sam si jo izustil. Menda ne bomo mudili...

(Ju s kretnjo primora, da odideta v zbornico)

FOUCHÉ: Jaz sem nared. (Odide)

BARRÈRE: Nepodkupljivega poslušati — prava slast. (Odide)

SAINT JUST: (Sieyesu in njegovim) Občani, se lahko zanesemo na vas?

SIEYES: Vsekakor, če bo vaša premoč.

SAINT JUST: Beračil ne bom. Če ne boste hvalež-nivčas, če boste cincali in omahovali, se boste pojutritšnjem prebudili brez glav.

(Odide)

SIEYES: (tovarišema) Gospodič nam je zagrozil. Prav. Ne da se mu več. A bivši teroristi nas prepričujejo, da so jagnječjih natur. Fouché se je kremžil, ko da ne zna do pet šteti. Zares, nam se ne mudi. Čas dela za nas. Samogoltnost ljud-skih poslancev — naš najboljši zaveznik. Ljudje si ne žele ničesar bolj mimo kralja in miru, tako so že presiti sumničenj in morij. Če treščijo Ro-bespierra, nam prav.

Prvi sredinec: Življenje nam je svoj čas rešil.

SIEYES: Naših glasov je potreboval. Navsezadnje, če mu spodmaknejo tla spod nog, so zadržnili republiko vrat. Nimajo ga s kom nadomestiti. V trenutku bodo ob poštenost, ugled in ob kre-post; skratka ob moč! Z njim izdero republiko hrbtenico in mozeg.

Drugi sredinec: Dovolj smo se lagali, pritajevali, poniževali in krivo prisegali.

SIEYES: Zares, svita se dan, ko bomo zborovali brez priskutnih republikanskih krink. Njim, ki se nam sladkajo, še sanja se jim ne; kot spokor-niški križ prenašamo ogabni revolucijski cirkus! Dobljena igra, gospodje! (Si ganjeno stiskajo roke. Iz zbornične dvorane je slišati močan hrušč. Ploskanje. Skandiranje Ro-bes-pierre. Vmes žvižgi, smeh, krik. Nekateri poslanci pla-nejo iz zbornice.)

LANOI: Kdo drugi ohramlja konvent, ko on? Ven z njim!

LAURENT: Če pomislimo na trgovino in obrt... (Robespierre vstopi)

LECOINTRE: Vse krinke je treba potrgati! Tudi tiste z najsvetejših podob! Živ ne bom več mol-čal! Zločinov ne menim odobravati več, kaj šele, da bi jih pomagal pripravljati! (Ploskanje)

PANIS: Kaj grožnje venomer! Podtikavanja vse-naokrog! Jasno in razločno naj mi pove, kaj na-merja z menoj. Je moje ime na spiskih? Prav, prav. Koliko sem si potemtakem z revolucijo prislužil? Niti toliko, da bi sina s sabljo opremil, da bi hčeri spodobno krilo kupil.

Večina: (se gruči okrog Robespierrea): Z imeni sem! Z imeni sem!

ROBESPIERRE: Kolikokrat naj še podčrtam: na nikogar nisem meril. Tisto o spiskih; laž in ob-rekovanje kontrarevolucionarjev! Našo pot v bodočnost sem začrtal.

BARRÈRE: Grozil si! Nam vsem meč nad glavo zavihtel!

ROBESPIERRE: Mar je v tej republici zahteva, da se zakon spoštuje — zločin?

BARRÈRE: Z zvijačnimi namigi si vsakogar pose-bej ogrozil! Samo besedo izrečeš; po tem, po onem je, po kateremkoli izmed nas!

Večina: Z imeni sem! Z imeni sem!

ROBESPIERRE: Kdor je pred republiko čist, se mu ni treba ničesar bati.

TALLIEN: Njegovega govora ne dovolimo tiskati! Ljudstvo hoče proti konventu nahujskati! Za

skup postopačev, ničpripad in goljufov nas grozi razznani!

BARRÈRE: Kajpa le eden med nami je čistih rok!

COUTHON: Ljudstvo naj bo razsodnik! Neomejeno naklado terjam! O govoru Pravičnika naj razmišlja sleherni Francoz! (Slabotno ploskanje)

BARRÈRE: Govor izročimo odboru v pretres!

ROBESPIERRE: Ljudem, ki jih obtožujem! (Odha-ja proti zbornici)

BARRÈRE: Če se kdo naziva Krepostnega, mora imeti moč in pogum izpričati resnico naglas. Z imeni sem!

ROBESPIERRE: (se obrne) Ne boj se, občan komisar! Poseben odbor raziskuje cesto iz Marseillesa v Pariz, kjer si izgubil osemsto tisoč liver državnega denarja. (Smeh in ploskanje)

BARRÈRE: Voz z zakladom se je v močvirje pogreznil. Kup neovrgljivih potrdil sem predložil.

ROBESPIERRE: Ta potrdila poznam.

TALLIEN: Z imeni sem!

Večina: Z imeni sem! Z imeni sem!

(Robespierre in večina so odšli v zbornico)

BARRÈRE: (Fouchéju) Zdaj moramo vsi poprijeti!

FOUCHÉ: Jaz, da bi se pačil kot ljudski tribun.

Govore, da za takšno rabo nisem ustrezen.

BARRÈRE: Ko si uzdal Lyon...

FOUCHÉ: Kot strahovalec vsekakor; da bi svojo larfo sicer razkazoval... Tudi v telo nisem prida zajeten. Talliena potiskaj naprej; kdo bi njegovim poštenim namenom ne verjel? Skratka, ti si v tem trenutku prevzel vojaško oblast, Tallien civilno.

BARRÈRE: A ti?

FOUCHÉ: Zame se ne boj. Z republikanstvom nisem čezmerno obremenjen. Zdaj velja pohiteti. Hanriota, ljudskega generala moramo dobiti v pest.

BARRÈRE: Tega bedaka?

FOUCHÉ: Za svojega mojstra je pripravljen umreti. Četudi vino ljubi, za ženskami nori, se z redovi kiti, vendar... Naredniku Merdi ukaži...

Narednik MERDA: (pristopi od vrat) Občan komisar?

FOUCHÉ: Občan general.

Narednik MERDA: Moj general.

BARRÈRE: Občan narednik, republika je v nevarnosti.

MERDA: Ukazujete?

BARRÈRE: Sklep konventa: komandanta Hanriota je treba nemudoma pripretili!

MERDA: Razumem, moj general. (Odide)

(Znova hrušč iz zbornice. Nekateri poslanci ob vratih. Saint Just se oprime vrat in govori v zbornico)

SAINT JUST: Francozi, republiki grozi razsul! Treba se bo odločiti! Oblast kaže včas poenostaviti! Kam nas bo sicer pahnil medsebojni prepir? Življenjska nujnost republike; diktator! Je treba njegovo ime naglašati? Rešil nas bo edino-le Robespierre! (slaboten plosk)

TALLIEN: (se požene ob njega) Kdo od patriotov bi nad republiko ne jokaj! Maločas jo je Robespierre opljuval! Poslušajte Saint Justa; grozi jo zadušiti!

Glasovi: Tiranom smrt! Tiranom smrt!

LECOINTRE: Včeraj so neki ljudje v jakobinskem klubu očitno zahtevali, da je treba konvent postopoma giljotinirati!

(Med naraščajočim truščem se Robespierre ustavi med vrati)

BARRÈRE: Res je; sredi nas je glavni zarotnik! V sinje modro našemljen! Saint Just mu je pravkar krvavi meč v roke potisnil!

(Poslanci se od vseh strani zgrinjajo proti Robespieru)

BARRÈRE: Ven ž njim!

Glasovi: Ven ž njim! Ven ž njim!

ROBESPIERRE: Lov morilske svojati na poedinca; ogabnost, ogabnost!

BARRÈRE: Ste slišali? Za morilce nas razznanja, ki tisoče poganja v smrt!

LANOI: Uklenite ga! Usta mu zamašite!

Glasovi: Tiranu smrt! Tiranu smrt!

ROBESPIERRE: Francozi, posluh! Moram vam izpregovoriti!

BARRÈRE: Preveč si se dosihdob ustil. Čas je, dajenjaš. Nam nisi pravkar svoje oporoke prebral?

TALLIEN: Slednja njegova beseda; smrtonosni pik. Tega modrasa, to pošast, to krvižejno zver; moramo končati!

COUTHON: V konventu se sme vsak poštenjak zagovarjati!

SAINT JUST: Kdo je, kje je tisti, ki se drzne ta prav Robespieru kratiti?

TALLIEN: Kri mi bo zavrela, ob pamet bom!

LECOINTRE: Kdo nas še ni njegovih krvoločev prenažrt? Jih niso že danes odgnali šestinštrideset na krvavi ples? Ni med njimi svojo glavo položil tudi naš prvi poet?

TALLIEN: Če mu še en pot dovolite spregovoriti, se butim z glavo ob zid.

BARRÈRE: Se ni Saint Just maločas ustil, da bo današnji dan za premagance tarpezijska skala — za zmagovalce Kapitol?

TALLIEN: Zdaj ždi ta ustež prekrizanih rok, da užije naš poslednji obup. Ob vso moč, ob slednji razmislek sem! Če že konec, kolikor mogoče prej, čimprej!

BARRÈRE: Robespierre, od danes za naprej tu na tem mestu nimaš niti pisniti!

Večina: Ti nimaš besede več! Ti nimaš besede več!

ROBESPIERRE: Poslednjič vas, voditelje morilskih tolpe, prosim za posluh!

(Zgrabi ga krčevit kašelj)

TALLIEN: Dantonova kri ga grozi zadušiti! André Chenier ga grabi za vrat!

BARRÈRE: Ko so Dantona gnali na šafot, je krvoloku zagrozil; Robespierre, zaman si se potajil. Tudi tvoj čas je seštet. Na svidenje v krtovinah! V treh mesecih, če ne poprej!

TALLIEN: Tretji mesec poteka danes ta dan!

Večina: V arest ž njim! Pred revolucijski tribunal!

BARRÈRE: Glasujmo! Je kdo proti?

Večina: Soglašamo! Soglašamo! Pred sodišče ž njim!

LEBAS: Ubogi jaz, da mi je ta dan doživeti!

SAINT JUST: Če je pred narodom kriv, jaz nič manj!

TALLIEN: Vse oprode je treba pozapreti!
Glasovi: Ves njegov morilski dvor!
BARRÈRE: Straža!

(Merda z vojaki. Okrog Robespierra prerivanje)

MERDA: Hanriot nam je spotoma pobegnil.
BARRÈRE: Hudiča, in ti hočeš napredovati?
MERDA: Sredi mesta je prišel ko iz uma: »Parižani, vašega generala ženo v arest.« Mahoma ti soči okrog nas. Vsakršen odpor odveč.
BARRÈRE: Lepa reč, mu nisi znal z bajonetom med rebra posvetiti? Odženi Robespierra in njegovo svojat!
MERDA: Moj general, drugič se bom ročneje izkazal. (Odide z vojaki proti Robespierru)
TALLIEN: Uklenite ga!
Večina: Živela republika! (Vojaki obkrožijo Robespierra)
ROBESPIERRE: Republika? Republike ni več! (Strahoten trušč med poslanci)

II. stopnjevanje

(Dvorana pariškega rotovža. Robespierre, Saint Just, Lebas, Hanriot)

SAINT JUST: Ta prekleta tišina! Trg pred rotovžem je kot izumrl. Celo na nebu se nič ne gane.
HANRIOT: Da bi že nehal ta hudičev sopar. Saj ni moč dihati...
ROBESPIERRE: Zdi se, da se je ves svet zarotil molčati. Jakobinci nas kanijo na cedilu pustiti. Se ni David pred nekaj urami zaklinjal, da bo šel z mano skupaj v smrt?
SAINT JUST: Ph, David...
ROBESPIERRE: Pred konventom me je še popoldne dušil orkan slavoklicev.
SAINT JUST: Človek je čudna zver.
ROBESPIERRE: In morje zanesenih besed. Je vse to laž?
SAINT JUST: O, svojat, svojat! Njih najčesči pridevek; trezna bojazljivost! Za zidovi hiš žde in trepetaje prisluškujejo. Sam veš, da se nam na ulico ni zanašati.
LEBAS: Lejte, lejte, nebo se je povesilo kot svinčen pokrov.
HANRIOT: Naj se že ulije dež. Grozi me zadušiti.
LEBAS: Nas je tudi Couthon izdal?
HANRIOT: Kakor hitro so ga moji dečki odnesli iz aresta, se je k ženi in otrokom potulil.
ROBESPIERRE: Če se ne domisli, kaj mu je v danem trenutku dolžnost...
SAINT JUST: Mogoče hromec števili na lastno pest?
LEBAS: Kakšen hrušč...
SAINT JUST: Ljudstvo...
ROBESPIERRE: Nam na pomagaj!
HANRIOT: Kaj pa, moji dečki so vmes.
ROBESPIERRE: Vidiš, slišiš, Saint Just! To je preprosti, prisrčni Pariz! O, Ljudstvo ve, da smo vedno hodili ravno pot. Zares, če bi kak mesec vodil Francijo skup samopridnih Tallienov in Barrèrov, bi bilo z našo svobodo en pot za vselej amen.

SAINT JUST: Ga vidiš? Konventov sel!

(Slišati je udarce na boben)

HANRIOT: Naj ga upihnem?
ROBESPIERRE: Proč z orožjem!
Glas iz trga: Parižani! Robespierre s pajdaši se je narodnemu predstavništvu zoperstavil. Trona tiranov se namerja polastiti, konvent razgnati, svobodo zadušiti!
ROBESPIERRE: O, laž!
HANRIOT: Le zakaj mu ne bi gobca zamašil!
Glas iz trga: Zadelj tega ga je konvent iz ljudske skupnosti izločil. S tem odlokom je Robespierre izven zakona postavljen.
ROBESPIERRE: Fouchéji, Barrèri in Tallieni so nas potisnili ob zid.
(Vihar vzbuhne med bliski in gromom skozi okna, razmeče listine z mize vseppek po tleh)

LEBAS: Odlok mu je spulil vihar iz rok!
SAINT JUST: Okna zapret!
ROBESPIERRE: Kakšni časi! Sem ukrepal in delal prav? Mar nisem krivice na vsak korak ugotavljal? Nisem zgolj pleve ruval?
SAINT JUST: Kakšen pekel se je nad mestom razdivjal! Dimnike meče raz hiš, strehe grozi razkriti...
ROBESPIERRE: In ljudstvo?
SAINT JUST: Molče se razbegavajo vseppek. Vihar jih razganja, noč plaši. K nam, izobčencem, se ne zdi nikomur niti ozreti...
ROBESPIERRE: Si zadovoljen zdaj?
SAINT JUST: Le od strani, sem tam kdo, v varno zavetje hiteč, poščili na ta prekleti rotovž.
ROBESPIERRE: Kdo med vami nosi nož s seboj?
HANRIOT: Nož?
ROBESPIERRE: Kdo izmed vas?
LEBAS: Kaj hočeš?
ROBESPIERRE: Kdo je Judež, ki me bo s poljubom izdal?
SAINT JUST: Izdal? Vsi smo izdani, vsi zaznamovani.
ROBESPIERRE: Kdo me je semle siloma prignal?
SAINT JUST: Vsi smo s teboj.
ROBESPIERRE: Nekdo me je v past zvabil.
SAINT JUST: Vsi smo ujeti s teboj.
ROBESPIERRE: Če bi v priporu ostal, bi bil pred sodišče odgnan.
HANRIOT: Hudiča, kaj mi ven na ven oponašaš, da sem te iz aresta rešil? Mesto da bi mi bil hvaležen, se pomenil, kaj in kako nam je ukrepati znanprej.
ROBESPIERRE: Kakor hitro bi pred sodiščem izpregovoril, bi to zalego kozjih molitvic naučil. Sem manj zgovoren, kot je bil Marat? Manj domiseln? Ko so ga hoteli zmerneži onemogočiti, streti; jih je tako hudičevo napetnajstil, da ga je ljudstvo na rokah odneslo domov. Marsikateri njegovih tožnikov si je s to pravdo skopal grob.
Chenier je bil vse bolj naravnost, vse bolj ostrih in žgočih besed. Vendar me je prisilil, da sem ga pogнал na šafot. A ti, me nisi vendan proti Chenieru ščuval? Svoje si dosegel. Ogrdil si ga; da nisem mogel, ko da zlomim liktorski šop nad njim. Poslušaj to zavijanje daljnih viher?

Ta tožni zvok? Se ne oglašaj on? Moj pesnik? Ni revolucije poveljal kot nihče sicer? Mi ni zažugal, da pridem čez tri dni za njim? Poslušajte, poslušajte; se tako oglašaj prihajajoči potop? Kaj se mi bližaj? Kaj skrivaš za hrbtnom? Ne premikaj se.

SAINT JUST: Mojster...

ROBESPIERRE: Ne boš me prevaril, ne ti, niti nihče od najetih morilcev!

SAINT JUST: Kako naj dokažem?

ROBESPIERRE: Prisegaj in kolni. Čutim in vem, da bom ta tla s svojo krvjo poškopil...

SAINT JUST: Maksimiljan... Maksimiljan...

ROBESPIERRE: A, to si ti? Vendarle od nekod. Iz daljave človeški glas! Me je Andrej poklical? Andrej Chenier? On? On da me kliče?

SAINT JUST: Jaz te kličem. Jaz te kličem v zavest!

ROBESPIERRE: Ti? Da, to si ti!

SAINT JUST: Kdo me je doraščajočega osvestil? Kdo me s sveto revolucijsko resnico razsvetilil? Kdo se mi zaziral zaklinjajoč v oči? Komu sem po pasje služil? Komu osrečeno pritrjeval? Kdo me je hranil, kdo v svilu oblekel? Kdo mi je razkril miselni čar? Misel domisliti do poslednjih giljotinskih ostrin!

ROBESPIERRE: Da, takšen si. Kako bi mogel nositi skrivoma nož za hrbtnom?

SAINT JUST: Pa če ti je Hades prestopiti, skupaj se podava v podzemlje.

ROBESPIERRE: Skupaj s teboj? Kakor da si mi neznansko težo odvezel. In vendar je vsakomur od vas, brez kazni, dovoljeno me kot steklega psa pobiti... Kaj čakate, kaj me gledate? Ne strmite v me! Pobijte me! Odkupite se! Nekdo bo storil to. V obraz ga nisem videl. Preveč poniglav in zahrbtnen je bil udar. Toda vprav ta dvorana se mi je v snu razodela...

SAINT JUST: Še ne verjameš?

ROBESPIERRE: Kaj naj verjamem, česa naj ne verjamem? O, ko pa predobro vem; če me končajo, je naš veliki up bil. Tallien in Barrère bodo s svojo nepoštenostjo republiko grobokop. Tretji stan, ki je prvih v zgodovini iz polnih pljuč zadihal, bo znova teptan in opljuvan!

SAINT JUST: Je to glas mojega mojstra?

ROBESPIERRE: In kaj mi svetuješ, ti, ki si me semle zvalil? Ta tla si oglej, nobenih krvavih madežev nikjer. In vendar, sna si ne morem utajiti; čedalje bolj določno se riše v mojo zavest.

SAINT JUST: Tvoje ime, tvoj ugled! Revolto moramo oklicati! Na noge nam je vzdigniti ves Pariz! Ko trop podgan se bo razbežal konvent. Ne bo ga, ki bi se drznil ljudski volji ustavljati.

ROBESPIERRE: Skozi kakšne megle me ogovarjaš? Si to ti? Si ni nekdo tvojega glasu izposodil? Silo mi svetuješ, ko je zakon spregovoril. Stopi bliže, je to tvoj obraz? So to te oči, v katerih sem plamen brezpogojne privrženosti revoluciji zanetil? Ne premakni se, obstoj... Zares, čuden in nenavaden je tvoj nasvet.

HANRIOT: Plat zvona ukaži biti!

ROBESPIERRE: Kdo ste vi? Vsi zapovrstjo? Ta tu mi ukazuje plat zvona biti?

(Lebas molči.)

SAINT JUST: Nekaj vsekakor moramo podvzeti.

ROBESPIERRE: Samo ta vrata; edin izhod. Za njimi se plete naša smrt.

HANRIOT: Za vraga, kakšna smrt?

ROBESPIERRE: Hudodelstvo in krivica ne smeta nad nami vriskati. Navsezadnje ne gre za nas, zadeli milijonov za nami ne smemo popustiti. Z nikakršnim, četudi komaj zaznatnim ukrepom proti svobodi se ne smemo pregrešiti...

(Medtem je pritekel sel in šepetaje poroča Hanriotu)

HANRIOT: Jaz ti pa povem, da boš na to vižo bore malo dognal. Pravkar mi sporočajo, da je rotovž zastražen. Medtem ko mi postajamo križemrok, prazno slamo mlateč, so konventovci navozili topove krog in krog.

ROBESPIERRE: Sem dejal, da iz te mračne dvorane za nas ni vrat.

HANRIOT: Če bomo kaj prida tenkočutili, sredstva izbirčili, nas bodo vsekrižem pognali hudiču v rit.

SAINT JUST: Predvsem moramo Couthona poklicati (Lebasu) Piši! »Couthon, vsi patrioti smo postavljeni izven zakona...«

ROBESPIERRE: Samo jaz.

SAINT JUST: Vsi, kar nas je s teboj. Pripisi: »Vse ljudstvo je z nami pripravljeno na odpor...«

ROBESPIERRE: Ljudstvo?

SAINT JUST: Ljudstvo? Zakaj ne ljudstvo?

LEBAS: (dopiše in si glasno narekuje) »Ljudstvo boš izdal, če se ne potrušiš med nas.«

ROBESPIERRE: Le kaj smo ljudstvu mar?

HANRIOT: Kanalje se gonijo, opijajo. Z batom po buticah zaslužijo.

SAINT JUST: (predloži Robespieru v podpis) Boš podpisal?

ROBESPIERRE: Pravzaprav...

HANRIOT: (naglomoma podpiše) V bitki ne kaže rožic saditi...

SAINT JUST: (zapečati pisanje in ga izroči slu) Občanu Couthonu.

(Sel odide)

SAINT JUST: O, da bi mogel s čimerkoli ta prekleti molk razbiti!

Nihče se ne gane; vrata so pozapahnili, okna zatemnili. Le sem, tam blisk. Vse kaže, da smo Parižanom prava figa!

ROBESPIERRE: Smo lastnemu ljudstvu zares tako odveč?

HANRIOT: Drhal je drhal, slednji se trese za lastno rit.

COUTHON: (Z bergljami vstopi) Napisali ste mi, da je ljudstvo na nogah, a ceste so prazne ko beračev žep. V takšnem neurju bolnega človeka z doma zvaljati. Kaj postajate? Česa kanite pričakati? Kazno je, da se sekcij nobena ne meni zganiti. Odpravljajočega se zdoma, me je obilil smrtni pot; kakor da se odpravljam na šafot.

HANRIOT: Hudiča! Saj se ne pripravljamo za pogreb. Vina in žensk se še zdaleč nisem naveličal.

ROBESPIERRE: Hanriot, te minute velja spodobeje razmišljati.

SAINT JUST: (ki je medtem dopisal) Podpiši, mojster! Proglas ljudstvu, edini izhod.

LEBAS: Vsem nam velja podpisati!

ROBESPIERRE: Vprašam vas, v čigavem imenu, s kakšno pravico naj podpišem ta klic na punt?

SAINT JUST: Podpiši. Ne sprašuj.

HANRIOT: Zdaj nimamo kaj ugibati. Vsi se moramo podkrižati. S topovi velja izpregovoriti. Z bajoneti naš prav v kontrarevolucionarje začrkati.

Vsi: Podpiši! Podpiši!

ROBESPIERRE: Ta proglas? Kdo nas je pooblastil? Konventu se ne bom zoperstavljal. Zakonov, ki sem jih utrjeval, ne bom ničil.

SAINT JUST: Sam veš, da uživaš med ljudstvom brezprimeren ugled. Če boš omahoval, boš izgubljen.

ROBESPIERRE: Svoje sem povedal.

SAINT JUST: Položaj je brezupen.

ROBESPIERRE: Brez privolitve odsekov, brez konventove pritrditve se niti ne zganem.

SAINT JUST: Samolastno si boš vrv okrog vratu zadrgnil.

ROBESPIERRE: Maloveren si, Saint Just. Če se je moj čas zares iztekel, bom zavestno in vdano smrt pretrpel. Pogum, ki sem ga od tisočev terjal.

SAINT JUST: Ne le sebe in nas; republiko boš pokončal.

ROBESPIERRE: Morebiti za hip. Če bomo rušili zakone na lastno pest, poženemo republiko v grob. Kaj nisem zaradi lomljenja postav, zaradi hudodelstev proti svobodi, v smrt tisočernih pritrdil? Zdaj mi ti kažeš krivo pot; le da sebe obvarjem. Prijatelji, ne pozabiti, iz kako krhke gmote sestoji človek! Jutri si že ti, krasotec, zlahka pest črvov in gliv. Duh je, ki te je izklesal v to mikavno podobo. Zares, glej, da se ne boš proti lastnemu geniju pregrešil.

SAINT JUST: O, moj mojster, le kako, s kakšno besedo bi te pregovoril. Ne uvidiš, da je včasih sila potrebnejša mimo tenkočutij? Le z golo pestjo se nam bo posrečilo pravico ohraniti.

COUTHON: Kaj bo z nami? Kaj bo z nami?

HANRIOT: Čedalje bolj se mi zdi, da smo se ujeli v mišjo past.

LEBAS: Od vsepovsod so namerili topove na rotož.

ROBESPIERRE: Prav tu mi je dano usodno uro dočakati. In vendar, najbližji si mi, ko da si me ti izdal?

SAINT JUST: Meni, takšne besede!

ROBESPIERRE: Navsezadnje, kaj o človeku sploh veš?

SAINT JUST: O, mojster, kaj meniš, da mi današnja kot poprejšnja naša dejanja ne dajejo polno zavest, kam naša pot? V večni neslišni nič... Nekam, kamor bom šel čisto sam. Od kdaj že to misel ljubkujem. Čudno, o smrti razmišljati je lepše in prijetneje, kakor z ljubico spati. Kako grobih čutov je bil Danton...

ROBESPIERRE: Spet on! Kaj hočeš z njim? Zakaj mi govoriš o njem?

SAINT JUST: Oženil se je, ko je začutil smrt za petami. V objemih mlade žene si je nič, ki je zazeval pred njim, skušal prikriti.

ROBESPIERRE: Pusti to, pusti... Vem, ti si z menoj. Je v tvojih očeh izpisan moj poslednji prav? Kaj pravzaprav si, človek? Svojo resnico v tvojih očeh lovim? Chenier, Chenier... Kaj sem pričakoval? Tisto zaupanje bi rad znova užil, s katerim se je šestnajstletnik v me zaziral. A on? Na pragu v smrt me je od vrha do tal popljuval. Sem zaslužil ta izpljunek grenkih slin? Kaj strmiš v me?

SAINT JUST: Na kolenih sem pred teboj. Moj ponos, moja vzravnost, vse ti podarjam.

ROBESPIERRE: To si ti, da, ti...

SAINT JUST: Le tenka stena nas ločuje od morilcev. Kot jim mi prisluškujemo, onstran teh vrat prisluškujejo oni nam.

ROBESPIERRE: To ni tisto, to ni tisto... Nekaj povsem drugega moram domisliti. Govore o meni, da sem nestvor. Desmoulins me je Caliguli enačil. Morda je tu po sredi nekaj res, grozljivo res... Niso katedrale poganjale iz grmad okostij? Piramide so zidale armade sužnjev.

SAINT JUST: Prav si mislil, Maksimilijan!

HANRIOT: Se bosta jenjala izpovedovati, vidva tam?

LEBAS: V predsobi je vse živo ljudi.

COUTHON: Le zakaj ste me nagovorili semkaj?

ROBESPIERRE: Ti mi daš prav? O, ta čudna razdvojenost srca! Miru si želim, a sem vseskozi ena sama bolečina. Nobenih cenjenih besed, vzvišenih gesel, ničesar ne prenesem več. O, kako je razril in razranil Chenier to srce! Kot Abraham Izaka sem Andreja na giljotinskem oltarju domovini žrtvoval. Odkar pomnim, mi je bilo brezčutno samodovoljstvo povprečnosti gnus! Odkod ta nemir? Se ne krči vesoljstvo v nenehnih bolečinah? A jaz? A jaz? Kdo me je poklical, kdo vesoljstveni nemir v me zasejal? Da, da, v teh očeh berem popoln zaup? Sem že kdaj zaslužil čistejši lesk? Psujte me, pljujte po meni, ni mi mar. O Bog, da si mi podaril na pragu v nepovrat tolikšno zaupanje v moj prav!

LEBAS: Mar nas ne vidiš? Smo bili manj ob tebi in s teboj kot Saint Just? Če si mi tudi krivičen, celo zdaj, ko se nam vsem izteka čas.

COUTHON: Kaj nam zares ne kaže kakor podobno umreti?

(Blisk in grom)

HANRIOT: Kdaj bo prejenjal ta pekel?

Stražar: (vstopi) Konventov odposlanec.

SAINT JUST: Ne ga prepustiti!

COUTHON: Kaj res ne boš podpisal?

(Drug čez drugega:)

Podpiši, podpiši!

ROBESPIERRE: Naj našo pravdo končno veljavno razsodi konvent.

SAINT JUST: To je neizbežna smrt.

ROBESPIERRE: Vsekakor bolje slavno poginiti, kot pa poniglavo životariti!

HANRIOT: Hudiča, pa jaz, pa mi!

ROBESPIERRE: (stražarju) Vstopi naj! (Stražar odide)

SAINT JUST: Zares, Danton ni vprav ničesar vedel o sladko trpkem, a tako ljubečem, lahkotnem skorajda neslišnem bližanju smrti...

III. stopnjevanje

(Skupinica v pritajenem pomenku. David privihra in hoče v sejno dvorano)

BARRÈRE: (zaustavi Davida) Kam, prijatelj?

DAVID: Ne zadržuj me! Ves svet se je proti njemu zarotil.

BARRÈRE: Kam potemtakem?

DAVID: Ne odpraviš me. Že od jutra mi prečkaš pot. Nikoli ti ne odpustim, da si me iz konventa nagovoril. Na tak dan! Ob urah, ko se je zganil utrip zgodovine! Kaj vse sem tebi na ljubo zamudil! In neurje, ki se je razbesnelo nad Parizom! Se spomniš sinočnje sopare; v kakšno noro ihtivost nas je naganjala vsevprek? Se ni Chenier ustil in se je v vsakogar zaganjal, ko da je v nevidno kletko ujet? Čudno, čudno; mar je vedel, da bo čez nekaj drobnih ur pred giljotinskega Samsona pokleknil? Kje se potika zdaj?

BARRÈRE: Se ti meša?

DAVID: Je v to viharšisko simfonijo zvokov tudi njegov spev zaobjet?

BARRÈRE: Sanjaš?

DAVID: Čekajo; smrt? Četudi je bil pijandura in sila nadležen svat; toda poet je bil, poet! On, da bi kar tako kot kak podlesek preminil? Beži, beži; teh in podobnih pravljič sem sit! Poslušaj to zavijanje čez strehe, reže, line, čez ves ta babilonski splet; da bi on ne imel svojih prstov vmes? O, ta čudovita slutnja! Če me ujme pokončajo, ki preže na nas od vsepovsod; da ne bom duhovina svojih barv izlival čez nebesni svod?

BARRÈRE: Ne sili mednje, miruj.

DAVID: Mojstra naj v stiski zapustim?

BARRÈRE: Poslušaj, David. Rotovž je bržda že z vojsko obkoljen. Konvent je potisnil tirana in njegove ob zid. Po sklepu konventa je bil Robespierre v ječo odgnan; od tam ga je nasilno odpeljal Hanriot. Zdaj zver ždi za temi vrati in kuje punt. Mi se krčimo tu in čakamo. Drug za drugega vemo. Se ni davi ustil Saint Just, da velja tarpezijska skala ali Kapitol! Zdaj jo ima. Gorje mu, ki se jim je pridružil to uro v ta čas. Tam notri jim ne kaže kot raz skale v prepad. Kapitol je naš.

DAVID: S Krepostnim bi bil lahko skupaj zaprt; zatem v zmagoslavju čez Pariz ponesen.

BARRÈRE: In ti si vse te tresljaje zgodovine preupal.

DAVID: Le kaj si bo mislil o meni naš dobri prijatelj, da sem ga poniglavo izdal...

BARRÈRE: Prava figa, kako sodi o tebi mrlič.

DAVID: Čuden čas! In ta peklenski piš! Zame nepremagljiv mik. Veš, sliko imam v grobem pred seboj. Zdaj mi treba preučiti vsakega posameznika.

BARRÈRE: Za temi vrati se krči in nemočno besni krvavi triumvirat: Robespierre, Saint Just, ravnokar se jima je pridružil Couthon. Ti, pa ti!

DAVID: Jaz, jaz? Sokrates se poslavlja. Pravkar namerja čašo strupa izpiti!

BARRÈRE: Sokrates, pa zver, ki za vrati ždi!?

DAVID: Tako veličasten prizor! Ozadje; razviharjeno nebo! Edinstven, čudovit mož! Nikomur pod soncem ni bilo dano nekaj podobnega naslikati!

BARRÈRE: Preprostež Hanriot je tudi med njimi. Če se mu zazdi in plane med nas; ž njim ne kaže češenj zobati!

DAVID: Veš, kelih bo zlat. Kot zdajle bo planil vmes blisk. Odtlenki, sviti in prelivi tisočeriš še nevidnih barv! V ozadju on; miren, hladen, z odločnim leskom v očeh, stisnjenih usten...

BARRÈRE: Ne hodi k njim...

DAVID: Zgodovina bo spregovorila; jaz naj zamudim?

BARRÈRE: Še ne razumeš? Odpri oči. Če pahnejo njega v prepad, za njim — tebe!

DAVID: Mene?

BARRÈRE: Se nisi vendar ob njem izpostavljaj? Se nisi v jutro zaklel, da hočeš umreti skupaj z njim?

DAVID: Če se pošlevim, bom še sliki kos, ki sem jo zamislil?

BARRÈRE: Sem ti svetoval; poberi se odtod!

DAVID: Si ti čudak! In kakšen si videti! V obraz si ves stisnjen in bled. Tamle med očmi se ti ostri bolesten urez! Včeraj ga še ni bilo! Če bi te takšnegale naslikal!

BARRÈRE: Otrok si, David. Kolikokrat naj ti še zabičim; izgini čimprej!

DAVID: Meniš potemtakem, da purpurno rdečih barv giljotina ne izdeluje zgolj iz aristokratskih mrhov?

BARRÈRE: Ni škoda! Mesto da bi ti s srčnim sokom aristov vzvišene sanje uresničeval — se bo poljuben mazač s tvojo krvjo po platnu spakoval.

DAVID: Ti, potemtakem resno misliš? Joj, koliko podob bi še želel naslikati! Če pomislim zgolj na razviharjeni rotovski trg. Maloprej sem se zgrozil ob titanskem boju naravnih sil. Nebo grozeče kot še nikdar, zemlja pogreznjena v temo in molk. Kako si želim vprav zdajle naslikati razkošen sončni vzhod.

BARRÈRE: V politiko se potemtakem ne mešaj.

TALLIEN: (pristopi Barrèru) Konvent pošilja narednika Merdo z desetnijo izbranih. Dečka bi kazalo še posebej podučiti.

BARRÈRE: Kar meni ga prepusti. (Davidu) Še nisi izginil?

DAVID: Same hude misli se pletejo tod...

BARRÈRE: Česa čakaš potemtakem?

DAVID: Že grem. (Odhajajoč se zagleda v Merdo) Gospod...

MERDA: Jaz? Mene?

DAVID: Trenutek, občan. V vaših očeh je tako tajinstveno odločen lesk. Če se mi tole posreči na platno ujeti!

MERDA: Oprostite, občan komisar. Kliče me dolžnost.

DAVID: Figo me briga svet. (Odide)

MERDA: (Barrèru in Tallienu) Občan, general.

BARRÈRE: Si obkolil z vojaki rotovž?

MERDA: Povelje sem izvršil!

BARRÈRE: Konventov ukaz imaš?

MERDA: Na povelje.

BARRÈRE: Vsekakor moraš tirana s pajdaši prepreti. Če kdo pobegne, se boj!

TALLIEN: Fant, en pot si pogrešil, glej, da ne boš vdruči.

MERDA: Če bi se krvolok ustavljal?

BARRÈRE: Menda veš?

TALLIEN: Ne pozabi: ves svet je priča, da ga je konvent izven zakona postavil.

MERDA: Potemtakem ga zlahka brez okoliševanij...

BARRÈRE: Tiho! Nihče ti ni ukazal, ne dovolil. Karkoli boš ukrenil sicer, boš napravil na lastno pest.

TALLIEN: Drzno dejanje včasih ni malost.

BARRÈRE: Mladi Brutus, za temi vrati se sklepa tvoj triumf.

MERDA: Brutus? Triumf? Gospodje... (Stopi k vratom — vratarju) Sporoči občanu Robespieru, da me pošilja visoki konvent. (Vratar odide)

MERDA: (tovarišu) Popoldne toliko, da nisem glave zaigral, ko se mi je Hanriot izmaknil. To pot bom bolj pazljiv. Pištolo sem skril v žep. Če ta ne bo še nocoj moj veliki srečolov! Brutus, da, Brutus!

VRATAR: (vstopi) Občan Robespierre pričakuje odposlanca konventa.

MERDA: (tovarišu) Kakor hitro zakličem republiko, udrite za menoj! (Odide)

BARRÈRE: Kazno je, da bo fant svoji nalogi kos.

VOJAK: Občan, general?

BARRÈRE: Ste pripravljeni? Če bi se vam kdorkoli ustavljal: streljajte!

TALLIEN: Brez mečkanja in brez ozirov.

(Zasliši se strel ter Merdin vzklik »Živela republika!«)

BARRÈRE: Vojaki revolucije, naprej! (Vojaki vdoro v dvorano)

TALLIEN: Ljuba moja Thérèse...

BARRÈRE: Treseš se, prijatelj.

TALLIEN: Ti si smrtno bled.

MERDA: (Opotekajoč se vstopi) Kakor hitro sem se znašel med izdajalci z obraza v obraz, me zagrabi nepopustljiv krč. Krvolok je mirno sedel sredi svojih pajdašev. Hromi Couthon je potiskal nek pergament predenj. Tiran me opazi in se dvigne. Vpraša me bogvedikaj. Pred očmi se mi prične krvavo megliti. Dvignem izpod plašča pištolo ter sprožim. Z zgornjim telesom se je čez mizo zvrnil; brez glasu — mrtev.

PRVI VOJAK: (ob vratih) Lažes! Samosilnik ni crknil. Ravnokar je po vodi zahlipal. Hudičevega olja bi mu v gobec natočil!

DRUGI VOJAK: Tudi ta je bosa! Tiran si je samoročno v Hades vrata odklenil!

MERDA: O, bogovi! Vprvič v življenju sem človeško kri prelil! Kako čuden in nenavaden počutek. Saj vem, da je bil izdajalec... Vendar, ko da mi je žal. Kolajn nečem, povišanja so mi odveč. Si je res potrebno po takšni poti čast služiti, življenje ohranjati? Če tako, potem sem rajši svoj živ dan berač!

BARRÈRE: Kar trobezljajš? Kdo ti je ukazal streljati?

MERDA: Razumel sem, moj general.

BARRÈRE: Slabo si slišal.

TALLIEN: Proti volji konventa si svojeglavo ukrepal. Da bi te za to še kdo nagrajeval!

BARRÈRE: Sicer smo pa ravnokar slišali, da se je nestvor sam pokončal.

MERDA: O, da bi jaz ne bil udeležen!

TALLIEN: Le glej, da se ne boš z bajkami otepal. Uradno je dognano; krvolok je roko nase sam položil.

BARRÈRE: Če bi se ti pa zahotelo še naprej lagati, se korajžiti in naraščati, bom včas poskrbel, da boš onemel.

MERDA: Moj general!

LEBAS: (plane v predsobo) Ljudje, svoboda poginja in jaz naj živim! Se izplača? O Tallieni, Barrèri, kakšen nesmisel! Res, jaz ne morem več. Če tako, potem rajši smrt! (Se ustreli)

SAINT JUST: (Vstopi) Proč! Naj se me nihče ne drzne dotakniti! (Nad truplom) Lebas! Mrtev? Bogovi! Kako tiho, skorajda neopazno si nas spremljal. Šele smrt te je razodela. Kakšna krhka lepota je čez ta obraz vzcvetela! Mojster, najin mojster v smrtnih krčih izhropeva... V najtišjo tišino si se umaknil. Kaj skoro pridemo za teboj.

TALLIEN: Kaj ga gledate? Menda ne bomo s krvoloki ovinkali ter sem tam mešetarili!

SAINT JUST: Krvavi opravek si mi olajšal, Lebas.

TALLIEN: Menda si ne domišljaš, da bomo kate-remukoli morilcev dovolili pred giljotiniranjem otrobe vezati?

SAINT JUST: Ti boš mene s smrtjo strašil? Če se spotaknem pred šafotom; bom to še jaz? Če bo smrdelo tole razcunjano meso; saj to ne bom več jaz!

BARRÈRE: Občan, čas krvoločnih čenč je bil.

SAINT JUST: O, Robespierre, blagor ti, da ne slišiš naraščanja podgan!

BARRÈRE: Pripravi se, ponosnež! Zate in tvoje že tešejo slavnostni šafot. Jutri vas bo ves Pariz vrisakajoč pospremil na poslednjo pot.

SAINT JUST: Podgane! Podgane!

EPILOG

(Pariška kavarna in prostor pred njo. Družba veselja pijane gospode. Sieyes pride počasi od strani.)

GLASOVI: Hura! Hura! Ste videli tirana crkniti?

ENA DAM: Je nestvor končan?

PRVI ROJALIST: Škoda. Da sem ob ta pogled!

Se je bal, milosti prosil?

SIEYES: Vso dolgo in mučno pot ni z očmi trznil; a pri tem je zaradi prestreljene čeljusti strašne muke trpel.

DAVID: Gospoda, dan, ki nam je zasijal, se v ti-sočletju ne bo ponovil! (Vsesplošen plosk)

PRVI ROJALIST: Nisi ti David? Tiranov poma-gač?

DAVID: Kdo kakor jaz je teže tiranijo prenašal?

SIEYES: David je naš! On ni, da bi ostudne spake teroristov ovekovečal. (Pritajeno) Kralje nam bo veličal.

V tem klici: »Živela Thérèse!« Tallien, Thérèse Cabarus)

BARRÈRE: Gospoda, glejte jo! Našo ljubo termidorsko gospo! (Vsesplošen plosk)

Vnovič je zasijala med nami Charlotte de Corday. To pot neokrvavljenih rok. Očarljiva, kje naj bi črpal Tallien svojo drznost sicer... Hrabrila ga je misel, pred njim je bil up — na vaš pogled.

THÉRÈSE: (Tallien) Ja, ja, debelušček. V pržonu sem se natrpela za svoj del. Zdaj se boš vical ti. Bom že poskrbela. Ne boj se. (Smeh)

MAŠČEVALKA: (od strani) O ljudstvo; kaj ne vidiš, kakšen gnoj je preplaval Pariz! Vrata ječ so se odprla nastežaj; komaj je on končal, meč, iz nebes poslan! Le oglejte si aristovski napuh; spet se je priupal na beli dan! Razkazuje nam bledoto svoje polti in usahlost svojih lic. Hinavči na ves glas! Trkajo na usmiljenje naših src! Zares, giljotina je naš najsvetejši zakonik! Za ljudstvo ni čudovitejšega opravila mimo rdečih maš!

TALLIEN: Molči, baba! V republiki je vsepovsod red in mir. Teror je končan, morilski zbor giljotiniran.

THÉRÈSE: Meni je, ko da si rožic nasadil. Debelušček, poljub si zaslužil.

BARRÈRE: Srečen Pariz! Spet bdi zakonitost nad teboj. Zdaj pa občani, razhod!

THÉRÈSE: Junaka, koga naj poljubim najprej?

MAŠČEVALKA: Če me pri priči pobijejo, odjenjala ne bom!

DAVID: Do semle sem že sit jakobinskih litani! Vrag naj pocitra čednost in krepost! Naj živi greh! (Vsesplošno objemanje in poljubljanje)

MAŠČEVALKA: Zakaj je moral on umreti? Ker je vas, nečistnike, duše kupljive, prijatelje kralja in denarja, strah grabil pred njim!

(Ljudstvo ploska)

LAURENT: (Barrèru) Naš rešenik! Da sem dočakal ta dan!

BARRÈRE: Potulil si se, prijatelj. V odločujočih trenutkih te ni bilo ne videti ne slišati.

LAURENT: Kaj jaz; ubog trgovec; nič več.

BARRÈRE: V konventu si molčal.

LAURENT: Poslušal, prijatelj. Tebe občudoval. Vse kaže, da je napočil zlati vek. Trgovina in obrt bosta vzcveteli, kot ne pomni svet.

MAŠČEVALKA: Znova se napihuje stara nasilniška oblast! Siromakom bič, plesniv kruh, prazen bokal! Gospodi pa, kakopa: šumeči klarinet in izobilja prevrh! Kar oglejte si jih, strašila poprejšnjih dob. Giljotino je postavil in uzakonil sam Bog! Tisočero, kaj, milijone krivin je z njo izgladil. O, ti čudežni stroj v maščevalnih rokah nadzemeljskih sil! In vi ste se ji postavili nakljub! Od gospode prevarjeni ste vriskajoč pospremili Robespiera v smrt. Strašno kazen boš pretrpel zadelj tega, o, svet! Zaman smo spremenili Bastiljo v kup razbitin! Zaman pogнали Capeta v Hades! Od strašnega videnja se mi bo vnel um! O, nihče naj ne doume preko svojih sil! Zakaj so butili bogovi z grozo spoznanja vprav tale ubogi stvor? Zakaj so dopustili večini milostno mreno čez vid? Gorje mi, gorje! (Zdivja proti mestu, nekateri za njo)

DAVID: Gospoda, kdo od nas še ni jakobinskih pridig prenažrt? Za nami je epot za vselej noč preteklih let! Mi smo sodobnost. Hočemo po vsej priliki in za vsako ceno živeti! Godci so tu, za mano, na ples.

THÉRÈSE: (Tallien) Debelušček, je tale David, je tale David... Ne mrgodi se; pojdiva plesat! (Odideta)

BARRÈRE: (sam) Takole se suče ta svet... Kako čudno je to. O, da sem ga moral videti umreti... Prinesli so ga na nosilnicah. Ko da se ga svet ne tiče, se je opljuvan in zasmehovan po našal. Saint Just je s prezirnim nasmeškom podivjano drhal motreč, korakal v neizogibno smrt. Krasotec. O ta prevrtljivost ljudskih vzhičenj! V nekovšno umazano cunjo je imel Robespierre ovito prestreljeno čeljust. Šele ko mu je giljotinski Samson strgal obvezo, je v smrtno grozo nekaterih in divje veselje drhali neizrekljivo zaječal. V naslednjem hipu je bil že spet mirno zbran. Ne smem se spomniti na njegov pogled. Odpuščajoč... Zatisnil sem oči; sicer bi proti samemu sebi, proti tolpi lajajočih psov krog sebe zbesnel. Bogovi, bogovi; ko sem se streznil, je ležal pod giljotino; nem, obglavljen, nesmiseln mrtvak... In zdaj? In zdaj? Sanjam? Sam s sabo se pogovarjam. Sem pripravljen? Se mi hoče? Sem voljan? Moram, hočem, vem! Vem? Kaj vem?